

Bengt Larsson

Vad ska vi ha teori till?

ur boken

Bengt Larsson, Ylva Ulfsdotter Eriksson & Ola Agevall (red.)

Teoretiskt hantverk

Om teoretiserande i samhällsvetenskaplig forskning

Arkiv förlag 2025

FÖRSLAG PÅ KÄLLANGIVELSE:

Larsson, Bengt (2025) "Vad ska vi ha teori till?", i Bengt Larsson, Ylva Ulfsdotter Eriksson & Ola Agevall (red.), *Teoretiskt hantverk. Om teoretiserande i samhällsvetenskaplig forskning*, s. 29–50, Lund: Arkiv förlag,
<https://doi.org/10.13068/9789179244033>.

Det här kapitlet ur en e-bok från Arkiv förlag distribueras fritt över internet genom *open access*. Titeln finns också tillgänglig i tryckt utgåva med ISBN: 978 91 7924 402 6.

Verket är upphovsskyddat enligt en upphovsrättslicens från Creative Commons: erkännande, icke-kommersiell, inga bearbetningar (CC BY-NC-ND), som medger icke-kommersiell användning och spridning i oförändrat skick så länge källan anges.

Arkiv förlag · arkiv@arkiv.nu · www.arkiv.nu

© Författarna och Arkiv förlag 2025

E-bokutgåva (PDF) 2025

Beständig länk: <https://doi.org/10.13068/9789179244033>

ISBN: 978 91 7924 403 3

Vad ska vi ha teori till?

BENGT LARSSON

Vid uppsatsskrivande får studenter ofta höra om vikten av ett teoretiskt ramverk. De uppmanas att välja en lämplig teori för sin studie. Denna teori ska presenteras i ett eget kapitel, användas i analysdelen och återknytas till i en avslutande diskussion. Om inte studenten hittat en bra teori hänvisar handledaren ofta till någon bok eller artikel som innehåller en lämplig teori. Även om denna föreställning om teori som ett enhetligt ramverk för analys och tolkning inte är helt felaktig, så är den förenklad. Teori används på många fler sätt i forskningsprocessen. Detta kapitel är ett försök att diskutera *hur*, *när* och *till vad* teori kan användas i forskningsarbetets olika faser. För att kunna göra detta måste dock något först sägas om vad begreppet *teori* avser.

Vad är teori och när ska vi använda teori?

Enligt en vid definition är teori ”ett system av relationer mellan begrepp, som i abstrakt form uttrycker idéer och antaganden om verkligheten” (Brante m.fl. 1998). Enligt mer snäva definitioner består teori av ”en logiskt sammanlänkad uppsättning påståenden från vilken empiriska regelbundenheter kan härledas” (Merton 1968: 39) respektive ”ett system av [vetenskapliga] lagar” (Kaplan 1964: 297). De båda senare definitionerna ställer som krav att en teori måste kunna förklara och predicera skeenden och sakförhållanden eller rent av vara sann i sig. Sådan teori är dock relativt ovanlig inom sociologin. Vanligare är en öppnare förståelse av teori,

som i den inledande definitionen där begrepp, idéer, antaganden och påståenden kan ses som teoretiska – oavsett om de utgör en helhet som kan predicera framtida utfall eller uppfattas som sanna i sig. Med ett sådant synsätt kan kort sagt *alla* begrepp eller resonemang som utvecklats för att identifiera, särskilja, beskriva, klassificera, jämföra, förstå och förklara olika slags sociala kategorier, kvaliteter, relationer, nivåer, processer, mekanismer eller system sägas vara teoretiska. Detta för att de till skillnad från konkreta faktapåståenden eller observationssatser består av abstraktioner där konkreta empiriska detaljer skalats bort så att de når en generell giltighet för hela klasser av sakförhållanden, företeelser och skeenden (Becker 2008 [1998]: 121ff.; Reed 2011). Teoretiska begrepp används kort sagt för att identifiera och skapa ordning i den mångfald av fenomen vår erfarenhet möter (Stinchcombe 2005: 8).

Låt mig ge ett exempel. Begreppet *makt* är abstrakt. I sin enklaste form åsyftar det att person A får person B att göra något denne annars inte skulle gjort (Dahl 1957). Genom att formuleras så generellt ger begreppet en möjlighet att undersöka och jämföra hur maktrelationer fungerar i olika sammanhang. Då detaljer rensats bort och endast de allmänna relationerna preciseras blir det möjligt att tala om liknande relationer och processer kortfattat och precist. Vi behöver då inte använda konkreta beskrivningar av slaget: "I går såg jag när en förälder fräste: 'Sluta skrik annars får du inget godis alls på lördag!' till sitt barn som krånglade i matvaruhuset, och jag tycker det finns något intressant med det som jag skulle vilja studera närmare." Det är enklare att säga: "Jag vill studera maktrelationer mellan föräldrar och barn." Dessutom möjliggör en sådan begreppsanvändning att inspiration kan hämtas från både olika maktteorier och en mängd befintliga studier om maktutövning i andra situationer. Det möjliggör också en jämförelse av maktrelationer i olika sammanhang.

Det kan här vara på sin plats att problematisera att termen *teori* främst betraktas som ett substantiv, speciellt ett räknebart sådant. Det är förrädiskt att tala om *en* eller *flera* teorier, eftersom abstrakta antaganden, begrepp, idéer och påståenden sällan utgör sådana logiska helheter som de stränga definitionerna avser. Av denna anledning vill somliga ersätta substantivet *teori* med verbet *teoretisera*. Därmed antyds att teori är ett *görande* snarare än ett

ting (Swedberg 2016). Frågan är dock om det inte är minst lika lämpligt att betrakta teori som ett adjektiv, i den bemärkelsen att ett begrepp eller ett resonemang är *teoretiskt*. Därmed åsyftas att graden av *teoretiskhet* har att göra med karaktären av resonemanget, nämligen huruvida det är abstrakt och generellt snarare än konkret och empiriskt.

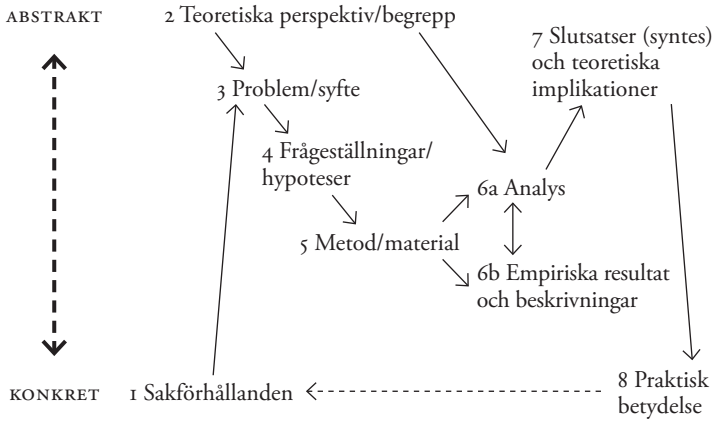
Så sett brukar inte samhällsvetenskapliga böcker och artiklar innehålla endast *en* teori. Tvärtom finns ofta en mängd begrepp på olika abstraktionsnivå och med olika grad av sammanlänkning. Vissa används för att precisera och avgränsa relationer eller processer av generell karaktär, som exempelvis *makt*. Andra används för att precisera entiteter, dikotomier eller klassifikationer, till exempel begrepp för olika slags *maktresurser*; säg fysiska, ekonomiska eller politiska. Av detta skäl är det svårt att välja *en* teori från *en* bok och endast använda den i sin studie. Oftast behöver forskaren hämta inspiration från olika håll för att kunna utveckla resonemang som ger ett bra grepp om de empiriska fenomen som studeras. Det handlar om att utveckla en *teoretisk sensibilitet* som möjliggör begreppsanpassning i förhållande till den egna studien (Strauss & Corbin 1990: 41ff.). Detta är också skälet till att både utbildning och forskning inbegriper inläsning av en bredare forsknings- och teorilitteratur än den som spontant tycks ligga närmast det egna området.

Det vetenskapliga arbetets moment

Detta kapitel ställer inte frågan om hur *sanna* samhällsvetenskapliga teorier är *i sig*. Ansatsen är betydligt mer pragmatisk. Kapitlet fokuserar på hur *användbara* teoretiska abstraktioner är inom samhällsvetenskapen – närmare bestämt *när*, *var* och *hur* teoretiska resonemang och begrepp kan användas i empirisk forskning. Kapitlets huvudsakliga poäng är att teori används i forskningsprocessens alla faser och att alla aspekter av det vetenskapliga arbetet därmed är *teoriladdade* (Hanson 1958: 19; Kuhn 2017 [1962]). För att klargöra denna poäng behövs en abstrakt – det vill säga teoretisk – modell över de moment som forskningsprocessen omfattar. I figur 1 presenteras en sådan. Horisontellt ses en numrerad tidssekvens och vertikalt en dimension som rör graden av abstraktion. De mest konkreta inslagen återfinns längst ner och de mest abstrakta

högst upp. Termen *konkret* åsyftar i detta sammanhang att något beskrivs detaljerat i sitt individuella och specifika sammanhang, medan *abstrakt* innebär att detaljer och aspekter avlägsnats till förmån för en mer allmän eller renodlad – teoretisk – form av argumentation (Lübcke 1988 [1983]).

Figur 1. Det samhällsvetenskapliga arbetets moment

En central poäng med modellen är att den visar hur det vetenskapliga arbetet kombinerar teoretiska abstraktioner och konkreta empiriska fenomen. Till exempel behöver formuleringen av studiens forskningsproblem och syfte preciseras i förhållande till både konkreta sakförhållanden och abstrakta begrepp och antaganden. Kunskap om sakförhållanden inhämtas med fördel från tidigare forskning, även om intresset för saken kan ha väckts av egen erfarenhet eller egna intryck av mediala beskrivningar. Arbetet konkretiseras sedan genom att forskaren bryter ner sitt syfte i ett antal empiriskt besvarbara frågeställningar eller prövbara hypoteser, väljer metoder och material och gör detaljerade analyser och beskrivningar av empiriska resultat. I den mån analysen är fristående från resultatbeskrivningen – vilket den ofta inte är i sociologiska studier – kan analysen betraktas som mer abstrakt än resultaten. Dessa abstraheras sedan till mer generella insikter när teoretiska slutsatser formuleras genom en syntes av de analytiska beskrivningarna. Först därefter kan en eventuell avslutande konkretisering ske genom att praktiska implikationer formuleras. Om de senare tas

till vara av avnämare eller intressenter på fältet kan vi tala om ett slags återkoppling om studien indirekt får påverkan på de sakförhållanden som studerats.

Fundamenten: tidigare forskning, ontologi och epistemologi

Den som ska genomföra en vetenskaplig studie behöver ett forskningsproblem, vilket ofta är allmänt hållet och överlappande med vad andra forskar om. En viktig utgångspunkt för problemformuleringen är skillnaden mellan *personliga bekymmer*, *samhällsproblem* och *vetenskapliga problem* (Mills 1997 [1959]). Problemformuleringen kan självklart vara inspirerad av egna eller andras bekymmer eller av de samhällsproblem som diskuteras i medierna eller av politiker. Men dessa behöver omvandlas till *vetenskapliga problem* för att studien inte ska kunna avfärdas som irrelevant eller baserad på personliga uppfattningar eller politiskt och medialt spridda föreställningar (Bourdieu m.fl. 1991 [1968]: 13ff.).

Ett forskningsproblem kan preciseras genom att hävda att "någonting har hänt eller är fallet, och att det finns ett intressant vetenskapligt problem i detta". Forskaren måste då både veta att någonting hänt och känna till vad som är intressanta vetenskapliga problem. Det senare avgörs till stor del av vetenskapssamhället, och vi får kunskap om det genom läsning av tidigare forskning, genom deltagande i vetenskapliga konferenser och i dialog med kolleger. På köpet tar vi också del av existerande forskningsresultat. Som Stinchcombe formulerat det är en av de viktigaste principerna inom forskning: "känn till mycket om ditt ämne och vad andra ... tänker om det" (Stinchcombe 2005: 298). För en utvecklad diskussion, se Hultmans kapitel i denna bok.

Vad är och vad kan vi veta? – ontologi och epistemologi

Om tidigare forskning och teori är ett viktigt fundament för ny forskning, spelar även teoretiska antaganden av mer grundläggande slag en roll för hur forskningsproblemet formuleras. Redan när vi ska fastställa vad som är fallet och vad problemet är, stöter vi på de mest fundamentala filosofiska frågorna. De handlar om hur världen är beskaffad (*ontologi*) och hur vi kan nå kunskap om den

(*epistemologi*) – och de kan sägas ligga som mer eller mindre uttalade fundament för den process som beskrivs i figur 1.

Hos de sociologiska klassikerna finner vi både ontologiska och epistemologiska antaganden. Ta till exempel Marx och Engels (1995 [1845–46]: 146) påstående: ”Det är inte medvetandet som bestämmer livet, utan det är livet som bestämmer medvetandet.” Detta brukar få illustrera den materialistiska historiefilosofin, utvecklad som en kritik av den tyska idealismens uppfattning att verkligheten konstitueras av idéer. Marx menade tvärtom att människornas materiella livsomständigheter påverkar vilka föreställningar de utvecklar. Ett annat exempel rör skillnaden mellan metodologisk individualism och kollektivism, ofta exemplifierad med Webers respektive Durkheims perspektiv (Gilje & Grimen 1993 [1991]: 215ff.). Webers ståndpunkt kan illustreras av påståendet att ”sociologin kan endast bedrivas med utgångspunkt i handlingen hos en eller flera enskilda individer och måste därför tillämpa strikt ’individualistiska’ metoder” (Weber citerad i Mommsen 1965: 44). Somliga hävdar rent av att samhället i grunden endast *är* ett aggregat av enskilda människors handlingar och medvetande (jfr Udehn 2002). Företrädare för den metodologiska kollektivismen ser tvärtom samhället som något utöver enskilda individers medvetande. Durkheim menade att ”om man utgår från [individerna] skulle man ... inte förstå något av det som försiggår i gruppen” (Durkheim 1978 [1895]: 87).

Detta slags åtskilda antaganden om vad som är verkligt och hur vi kan få kunskap om det finns även inom samtida sociologi. Anhängare av socialkonstruktivismen sägs ibland hävda att verkligheten *i sig* är socialt konstruerad – även om den klassiska boken *The Social Construction of Reality* egentligen bara ville visa hur människors *vardagliga föreställningar* är konstruerade (Berger & Luckmann 1966; Hacking 2000 [1999]). Oavsett vilket hamnar människors meningsskapande i fokus för sociologins intresse. Detsamma gäller Luhmanns radikalkonstruktivistiska systemperspektiv, enligt vilket sociologin *endast* studerar meningssystem. Människans biologiska och psykologiska konstitution placeras helt utanför sociologin, som något biologer och psykologer studerar (Luhmann 2012 [1997]: 9). En annan extrem ansats företräds av Latour (2015 [2005]), som menar att samhällsvetenskapen inte bör använda *det sociala* för att förklara hur människor agerar, utan

tvärtom undersöka hur det sociala *uppstår* som en effekt av sammankopplingarna av materiella ting och människor. I förlängningen av en sådan ansats ligger den nymaterialistiska sociologi som tvärtemot Luhmann vill fokusera undersökningen på materiella ting, såsom människors kroppar och deras rörelser i rummet (Fox & Aldred 2017). Alla dessa antaganden ifrågasätts i sin tur av den kritiska realismen (Danermark m.fl. 1997). Enligt denna bör sociologin söka efter de bakomliggande strukturer och mekanismer som producerar empiriska effekter – inte som socialkonstruktivister och nymaterialister fokusera på mer ytligt liggande meningskonstruktioner eller materiella aktörsnätverk.

Detta slags ontologiska och epistemologiska antaganden om vad som är verkligt, vad vi kan ha kunskap om och hur det ska studeras påverkar vår formulering av forskningsproblemet och vad för slags sakförhållanden vi ska undersöka. Om vissa menar att sociologin ska undersöka hur människor agerar och vilka motiv och idéer som ligger bakom, anser andra att det viktiga är hur idéer formas av materiella omständigheter. Om en del utgår från att det avgörande är hur människors föreställningar formas av sociala institutioner och meningssystem, menar andra att det handlar om att förstå hur det sociala uppstår genom sammankopplingar av människor och ting i aktörsnätverk. Om vissa vill fokusera på de empiriska fenomenen i sig, vill andra finna de bakomliggande mekanismer som producerar det som framträder empiriskt.

Teoretiska ställningstaganden av det här slaget kan inte avgöras empiriskt, eftersom de utgör själva utgångspunkten för empiriska studier. Även om det är viktigt att ha ett reflekterat förhållningssätt till dessa frågor, kan det vara bra att inte uppslukas av dem då de tenderar att lägga sig i vägen för forskningens genomförande. Det kan vara på sin plats att låna en liknelse som Wittgenstein använde rörande vad vi kan veta och fråga om: ”De *frågor* vi ställer och våra *tvivel* är beroende av att vissa satser är undantagna från tvivel, är som gångjärn i vilka de rör sig” (Wittgenstein 1992 [1969]: 51). Metaforen implicerar att en dörr slutar att fungera om vi lyfter av den och undersöker gångjärnen. Det är kort sagt svårt att *använda* teori som verktyg för empirisk analys om vi blir upptagna med dess ontologiska och epistemologiska grunder. Vi bör förstås känna till dem, och det behövs forum där de diskuteras. Men en empiriskt

orienterad forskare gör bäst i att låta teorin hänga kvar på sina gångjärn så att den kan öppna för empirisk analys.

Att formulera problem, syfte, frågeställningar och hypoteser

Om termen *forskningsproblem* i figur 1 syftar på disciplinrelevanta undringar som är gemensamma för många forskare, hänvisar *syfte* till vad den egna studien ska uppnå. För att kunna klargöra forskningsproblemet och syftet krävs kännedom om både sakförhållande och teori, annars blir det svårt att i allmänna ordalag ange vilket kunskapsfält och forskningsproblem som studien bidrar till (Allwood & Bärmark 1999; Kuhn 2017 [1962]). Forskaren behöver alltså formulera vilket empiriskt och teoretiskt forskningsbidrag som studien avser att ge, men kan knappast hoppas på att ge ett slutgiltigt svar eftersom forskning är en långsiktig och kollektiv verksamhet.

Syftet kan med fördel innehålla formuleringar såsom kartlägga, beskriva, förstå, förklara, förutse, kritiskt värdera – gärna som en instans av en mer generell klass av händelser eller sakförhållanden som det valda fallet kan generaliseras till (Blaikie 2010: 69ff.). Det räcker inte att som syfte ange att man ska ”undersöka hur sjuksköterskor i Vänersborg har det”. En sådan formulering utpekar bara ett empiriskt område, inte vilka aspekter som ska kartläggas eller vad som ska förstås, förklaras eller kritiskt värderas. Med hjälp av begrepp från till exempel professionsteori, organisationsteori, institutionell teori eller teori om kunskapsformer och könsmaktsrelationer skulle vi däremot kunna indikera vad en sådan studie ska fokusera på och syfta till, kort sagt vad sjuksköterskor i Vänersborg kan betraktas som ett *fall* av (Ragin 1992).

Om studien tar sin utgångspunkt är en fullödlig teori i den stränga bemärkelse som diskuterades inledningsvis, är det rimligt att försöka pröva empiriskt om de teoretiska antagandena håller. Studien syftar då till att förklara eller förutsäga ett utfall genom att utveckla testbara hypoteser. De abstrakta begrepp som används för detta måste ha en mycket hög precision. De måste vara tydligt operationaliserade för att kunna förkastas (*falsifieras*) om utfallet inte blir det teoretiskt förväntade (Popper 1989 [1962]). Varianter

av detta förhållningssätt diskuteras vidare i Bravos och Dannefjords kapitel i denna bok. I det följande ska i stället användningen av mer vaga och explorativa teoretiska antaganden diskuteras.

Spårhundsbegreppens nytta

Sociologisk teori består endast till en liten del av precist operationaliserade begrepp och mekanismer som kan predicera empiriska utfall. Vanligare förekommande är begrepp som ger en mer allmän orientering om de fenomen som uppmärksammas och de kategorier, kvaliteter, relationer, nivåer, processer som är i rörelse samt typologier som ger möjlighet till komparation. Sådan teori kan användas för analytisk snarare än empirisk eller statistisk generalisering (Merton 1968: 50ff.; Maxwell & Chmiel 2014; Yin 1989: 38f.).

Om studiens syfte inte är att förutse något, utan snarare att kartlägga, beskriva, förstå eller utveckla kontextuellt relaterade eller preliminära teoretiska förklaringar, är så kallade *spårhundsbegrepp* användbara. Den engelska termen är *sensitizing concepts* och syftar på begrepp som inte är precist operationellt definierade, utan används för att söka riktningsgivande empiriska svar (Blumer 1954). Vissa menar att även detta slags teori i ett senare steg måste preciseras definitivt och testas genom hypotesprövning. Andra stannar vid att låta begreppen strukturera analysen och tolkningen av de empiriska resultaten med de syntetiserande slutsatserna som själva slutmålet med studien (Layder 1998: 9f., 25–27, 156–158).

De exempel på spårhundsbegrepp som Blumer (1954) själv gav var *social institution*, *social kontroll* och *urbanisering*. Inom samhällsvetenskapen finns dock en nästan oändlig mängd begrepp som kan användas för att ge teoretisk riktning åt en undersökning. Liksom *urbanisering* riktar till exempel begrepp som *individualisering*, *digitalisering* och *senmodernitet* sökarljuset mot pågående förändringsprocesser som kan behöva klargöras. Vid formuleringen av såväl syfte som frågeställningar kan sådana begrepp komma till användning. Men också mer generella abstrakta begrepp, såsom *aktör*, *identitet*, *handling*, *nätverk*, *social rörelse*, *makt* och *genus* är till stor nytta vid formulering av problem, syfte och frågeställningar. Begrepp av sådant slag, som anger olika kategorier, kvaliteter, relationer, nivåer och processer, finns i överflöd inom sociologisk teori.

Det tidigare nämnda exemplet rörande barns och föräldrars interaktioner och begreppet makt kan illustrera hur forskningsproblem, syfte och frågeställningar kan formuleras med hjälp av teori. Om det forskningsproblem vi delar med andra har med makt och föräldra–barn-relationer att göra, kan vi hänvisa till forskning som visar att något hänt eller är fallet – till exempel att relationen mellan föräldrar och barn har förändrats historiskt, att den utvecklas när barnen blir äldre eller att den varierar med klass eller kulturell bakgrund. Från denna utgångspunkt kan sedan studiens syfte preciseras och sägas vara att kartlägga, beskriva, förstå, förklara eller kritiskt värdera några specifika aspekter av detta genom att undersöka några väl valda empiriska fall. Bland de frågor som kan vara teoretiskt relevanta är: Vilka maktresurser har föräldrar och barn? När och hur används de? Vilken legitimitet och vilka effekter har användandet av olika maktresurser? Varierar detta mellan aktörerna, mellan de situationer de befinner sig i eller över längre tidsperioder?

Låt mig ge ytterligare ett par exempel på spårhundsbegreppens användning. I studien *Becoming an Ex. The Process of Role Exit* utvecklar Ebaugh (1988) spårhundsbegreppet *rollutträde* för att formulera ett forskningsproblem med anknytning till rollteori. Ebaugh menar att rollteorin inte rymmer teoretiska resonemang som kan klargöra vad som händer när någon lämnar en starkt identitetsskapande yrkes- eller statusroll. Begreppet *rollutträde* utvecklas därför som ett sätt att fånga denna process på basis av intervjuer med olika typer av föredettingar: nunnor som lämnat klostret, pensionärer, nyskilda, mödrar som förlorat vårdnaden om sina barn, nyktra alkoholister och tidigare fängelseinterner. Om *forskningsproblemet* för studien anknyter till rollteori mer generellt, är *syftet* att förstå rollutträdesprocessen: vilka stadier, komplikationer och konsekvenser den är förenad med. Mer avgränsade *forskningsfrågor* rör vad som föranleder rollinnehavaren att artikulera tvivel rörande sin rollidentitet, hur alternativ till rollen söks, vad som utgör brytpunkten mellan rollidentiteten och sökandet efter en ny samt hur en *exroll* skapas.

Ett annat exempel på hur forskningsproblem är bredare än syftet och hur båda är teoretiskt relaterade kan hämtas från min doktorsavhandling – inte för att den är speciellt föredömlig utan

för att jag har god kännedom om den. Avhandlingen studerar den bankkras som uppstod i Sverige på 1990-talet. Detta kan förefalla ligga utanför sociologins reguljära domäner, så låt oss se hur problemformuleringen och syftet blev avgörande för att ett sociologiskt perspektiv skulle anläggas. Avhandlingen inleds med följande problemformulering: "Det övergripande teoretiska problemområdet för denna studie är relationen mellan ekonomin och samhället i övrigt" (Larsson 2001: 14). Detta problem delar studien med andra ekonomisk-sociologiska studier, men den avgränsning som följer klargör hur just denna studie kan bidra till fältet: "Bankkrisen är det konkreta fall i och genom vilket några aspekter av denna relation skall studeras empiriskt." Två delsyften formuleras sedan som preciserar vilka aspekter av relationen som ställs i fokus. Studien ska redogöra för hur bankkrisen tolkades i offentligheten samt för det omgivande samhällets (försök till) styrning av ekonomin genom opinionsmässiga, politisk-administrativa och rättsliga medel.

Detta är förhållandevis explorativa och deskriptiva delsyften. Det första är inriktat mer på (interna) meningssammanhang och det senare mer på potentiellt kausala (externa) relationer (Eriksson 1997: 152ff.). Det handlar dock inte om att *testa* generella kausala mekanismer, utan snarare om de mer kontextuella förklarings-sammanhang som diskuteras i Agevalls kapitel i denna bok. Därför följer inga specifika hypoteser, utan studien styrs av ett antal frågeställningar. Problemet är influerat av både tidigare forskning och teori, så också delsyften: begreppet *offentlighet* i första delsyftet implicerar teori om vilka arenor, aktörer och diskurser som inbegrips i formuleringen av samhälleliga problem och förslag till lösningar. Den läsare som känner till detta slags teoribildning blir knappast förvånad över att frågeställningarna rör vilka problembilder och åtgärdsförslag som framfördes diskursivt på olika offentliga arenor och vilka tolkningsskiljaktigheter som uppstod mellan aktörer som representerande olika organisationer och intressen (jfr Gripsrud m.fl. 2010). Återigen bör betonas att vi i dessa frågeställningar rör oss med abstrakta begrepp som knyter an till samhällsvetenskaplig teori, såsom aktörer, diskurser, värden, intressen och representation.

Deskriptiv och normativ teori

De ovan nämnda exemplen relaterar främst till vad som kan kallas *deskriptiv teori* vilken formulerar syften som att *kartlägga, beskriva, förstå, förklara* och *förutsäga* (Engdahl & Larsson 2025: 20ff.). Om syftet i stället är att *kritiskt värdera* en händelse eller ett sakförhållande vänder vi oss oftare till *normativ teori*, teori som formulerar hur något *bör* vara. Många artiklar och böcker i sociologi innefattar normativa utsagor av mer eller mindre teoretiskt slag, vilket innebär att de utgår från ett eller annat etiskt eller värdebaserat ideal mot vilket sedan den empiriska verkligheten kan jämföras och värderas.

Ett exempel är Habermas (1996 [1992]) teori om diskursdemokrati. Han menar att moderna samhällen behöver en demokratisk viljebildning från livsvärlden som genom rationella argument i offentligheten kan motverka de marknadsekonomiska och administrativa-byråkratiska systemens tendens att tvinga människor in i passiva konsument- och klientrelationer – den så kallade kolonisationstesens. Även om detta ideal inte realiserats fullt ut i våra samhällen, rör det sig enligt hans mening om ett reellt existerande ideal utifrån vilket vi kritiskt kan granska dagens offentligheter som ofta präglas av manipulativ mediemakt och skapande av masslojalitet, konsumtionsbegär och foglighet under systemens krav. På ett liknande sätt formulerar ofta marxistisk, postkolonial, feministisk och annan kritisk teori normativa ideal som kan läggas till grund för samhällskritiska empiriska studier.

Att välja metod och material, att analysera och syntetisera

Teori används även efter det att projektets problem, syfte och frågeställningar fastställts, nämligen när material och metod ska väljas, när analys och tolkning ska göras och när slutsatser ska dras. Redan ontologiska och epistemologiska grundantaganden har metodologiska konsekvenser i fråga om vilka empiriska material och aspekter av det sociala som samlas in – till exempel om studien fokuserar enskilda individers uppfattningar, motiv och känslor eller om den orienteras mot hur handlingar samordnas av kollektiva kulturer

och strukturer (Gilje & Grimen 1993 [1991]: 215ff.). Men teori kan vara av praktisk användning även vid valet av vad som ska studeras och vilka aspekter som ska studeras – speciellt i flerfallstudier av komparativt slag.

Olika slags typologier och klassifikationer kan komma till pass vid val av fall. Så kan till exempel forskning som syftar till länderjämförelser rörande marknad, familj och stat utnyttja typologier som särskiljer länder utifrån olika ”institutionella regimer” av typen *välfärdsregimer*, *arbetsmarknadsregimer* och *könsregimer* (Rice 2013). Sådana typologier som etablerats genom analytisk abstraktion av möjliga empiriska variationer av ett antal underliggande faktorer finns för övrigt inte bara i fråga om länder, utan inom en stor mängd av samhällsvetenskapens forskningsområden (Doty & Glick 1994).

På ett liknande sätt görs generellt valet av bakgrundsvariabler – vilka antas samvariera med olika uppfattningar, praktiker och förhållanden – på basis av en teoretisk förståelse av sociala kategorier. Till exempel föreställer sig ofta sociologer på goda grunder utifrån tidigare forskning och teori att utbildningsnivå, social klass, kön/genus, etnicitet och ålder har betydelse för attityder, värderingar, beteenden eller sociala villkor. Däremot anses sällan nivån på chokladkonsumtion vara en teoretiskt relevant variabel (Prinz 2020).

Många teoretiska typologier och klassifikationer har en empirisk grund. Det är dock också möjligt att arbeta med teoretiskt renodlade typologier – så kallade idealtyper – vilka inte antas existera i sin renodlade form, men mot vilka empiriska fenomen kan jämföras (Weber 1949 [1903–17]: 42f., 90ff.). Så kan det till exempel vara relevant att utifrån organisationsteori och institutionell teori identifiera och jämföra organisationer av olika typer och på olika fält. Teoretiska renodlingar av till exempel industriella, byråkratiska och nätverksbaserade organisationer eller av organisatoriska fält präglade av olika institutionella logiker, såsom vård, industri, stat och kyrka, kan vara av relevans för val av fall att studera och jämföra (Thornton m.fl. 2012). Poängen är att dessa begreppsliga abstraktioner kan bespara oss mycket arbete med att göra förstudier när vi ska välja vilka fall som är värda att jämföra med avseende på vad som ska varieras och hållas stabilt i en komparation (Yin 1989).

Teoretisk och teoretiserande analys

Också själva analysen av materialet bör vara teoriladdad. Att *analysera* betyder att dela upp och se likheter, olikheter och relationer mellan de studerade entiteterna. När vi analyserar delar vi in materialet i olika aspekter som vi undersöker i detalj för att kunna beskriva egenskaper och relationer mer precist – detta i linje med *Nationalencyklopedins* definition av analys: ”verklig eller tänkt uppdelning av något i dess olika beståndsdelar; grundlig, uppdelande undersökning” (jfr Kaplan 1964: 50f., 85f.; Stinchcombe 2005: 11ff.). Analys är alltså inte detsamma som *tolkning*, som här också definieras så som i *Nationalencyklopedin*: ”att försöka förstå och förklara vad någon säger eller gör eller något som händer”. Tolkning avser alltså både våra försök att förstå meningen i text och handling och våra försök att förstå innebörden av resultaten från en statistisk analys (Hanson 1958: 4ff.; Reed 2011: 89–130). När vi tolkar, gör vi det i förhållande till både teori och analys av empiriskt material.

Ska vi finna likhet och skillnad i materialet måste vi ha någon idé om i vilka avseenden något är lika eller olika. Begreppsliga abstraktioner är avgörande för detta. Så är till exempel diskussionerna av begreppen *makt* och *rollutträde* exempel på hur vi kan sortera vilka aspekter av empiriska fenomen som i något avseende är *lika*: vi letar helt enkelt efter exempel på maktutövning respektive rollutträde och lägger annat åt sidan. Efter denna inledande kategorisering som fokuserar på vad som är lika kan vi göra en analytisk uppdelning av *olika* aspekter inom denna kategori: till exempel om maktutövningen baseras på olika resurser eller om maktrelationen varierar med aktörernas grupptillhörighet eller roller. Detta arbetsätt motsvarar i hög grad vad som i kvalitativ analys kallas tematisk innehållsanalys, vilket diskuteras mer utförligt av Hiltunen & Marekovic i denna bok. Motsvarande arbetssätt används även inom kvantitativ analys vid presentation av såväl deskriptiv som inferentiell statistik (Aneshensel 2002).

Förenklat uttryckt kan vi leta efter och förklara likheter och skillnader i materialet på två sätt: *induktivt*, genom att vi generaliserar från ett antal observationer, eller *deduktivt*, genom att vi härleder dem från teori (Saldaña 2009). Ibland diskuteras *abduktion* som ett tredje alternativ, men för enkelhetens skull lämnas det åt

sidan här – mer utvecklade diskussioner finns i Madelands respektive Johanssons kapitel i denna bok. I kvalitativ analys är grundad teori (*grounded theory*) det mest kända induktiva angreppssättet, vilket innebär att forskaren letar efter vilka kategorier och benämningar av dessa som de studerade aktörerna själva använder (Strauss & Corbin 1990). Också i kvantitativ analys förekommer sådant induktivt sökande efter indelningsgrunder genom olika typer av statistisk dimensionsanalys (Bartholomew m.fl. 2002).

Det finns många situationer där forskare behöver arbeta induktivt med att teoretisera genom att abstrahera fram likheter och skillnader av relevans för att kunna beskriva materialet analytiskt (Swedberg 2016). Men innan det görs, är det viktigt att reflektera kring vilka teoretiska begrepp som redan finns i tidigare forskning. Detta både för att det är onödigt att uppfinna abstraktioner som redan finns och för att forskning är en kollektiv process som bygger på att en gemensam terminologi används. Om alla uppfinner egna begrepp och analytiska indelningsgrunder, blir det svårt att kommunicera resultaten och bygga upp vetenskaplig kunskap kumulativt.

För att kunna se en olikhet behövs åtminstone två kategorier. Om *makt* eller *rolluttråde* förenklat utgör *en* kategori vardera, och alltså möjliggör att se en likhet, är begreppsliga distinktioner mer användbara för att se skillnader. Skillnader kan förstås beaktas även i maktteori och rollutträdesteori, men endast om vi skiljer mellan till exempel *olika* maktresurser eller *olika faser* i rollutträdet. Ett exempel på en enkel men fruktbar spårhundsdistinktion som relaterar till rollteori är Goffmans (2020 [1956]) dikotomi mellan *främre* och *bakre region*. Genom att lyfta fram skillnaden mellan framträdande inför en bredare publik och för- och efterarbete i anslutning till ett framträdande inför en mindre krets av aktörer möjliggör han jämförelser mellan uppförandenormer i en mängd olika sammanhang.

Men dikotomier är inte allt – och inte ens tredelningar och fyrfältare är allt; se Dannefjords kapitel. Även mer fingradiga typologier eller kategoriseringar kan användas för att se likheter och skillnader i empiriska material (Miles & Huberman 1994). Låt mig ge ett exempel från min egen forskning. I en studie av hur överskuld-satta redogör för orsaken till sin skuld – vilket är något de måste

göra i sin ansökan om skuldsanering – stödde vi oss på begreppet *accounts* (Larsson & Jacobsson 2012). Begreppet *accounts* åsyftar hur människor förklarar sig när de underkastas omgivningens värdering sedan de brutit mot normer eller förväntningar och behöver reparera relationen. Sådana redogörelser är enligt den ursprungliga definitionen kulturellt standardiserade, om än anpassade efter olika situationer, och omfattar två huvudtyper kallade *ursäkter* respektive *rättfärdiganden* (Scott & Lyman 1968). Båda typerna förekommer i olika undervarianter, vilka också särskiljs begreppsligt. Ursäkter kan anta formen av hänvisningar till olycka, informationsbrist eller påverkan av biologisk drift eller berusning. Rättfärdiganden kan göras med hänvisning till att ingen blivit skadad, att den som anklagar inte är bättre själv eller att andra värden var viktigare att ta hänsyn till. Vid en genomgång av forskningen på fältet fann vi inte mindre än 36 redan definierade former av *accounts*, vilka kunde sorteras i fyra huvudtyper: vid sidan av ursäkter och rättfärdiganden förekom *förnekanden* av typen jag har inte gjort det eller det har inte hänt, samt *medgivanden* som innebär påtagande av skuld eller ansvar, ofta med ett löfte om att bättra sig.

Givet denna mångfald av redan befintliga begrepp för olika former av *accounts* föreföll det onödigt att försöka skapa en egen induktiv kategorisering av hur överskuldsatta förklarar sig. I stället skapade vi utifrån nämnda begrepp ett kodschema för att genomföra analysen. Detta arbetssätt, att bygga på och använda befintliga begreppsliga typologier, har dessutom den fördelen att analysen kommunicerar med och bidrar till ett existerande forskningsfält. Även om det kan vara värdefullt att utveckla egna begrepp och klassifikationer, kan det alltså vara en bra idé att leta efter liknande forskning och skaffa kännedom om existerande teorier och begrepp.

Teori som syntes och resultat

Forskning stannar sällan vid analys utan syftar ofta även till *syntes*. De aspekter av empirin som vi studerat i detalj, de likheter och olikheter vi funnit mellan kategorier och typer eller i relationen mellan dem, behöver kort sagt samlas ihop till en helhetsförståelse. Liksom för termerna analys och tolkning täcker *Nationalencyklopedins* definition av *syntes* väl vad vi är ute efter: en ”sammansättning [som] är någonting mer än sina beståndsdelar”. Det avslutande

avsnitt eller kapitel i vetenskapliga arbeten som benämns ”Slutsats och diskussion” består ofta av en sådan syntes, i vilken trådarna knyts samman och en helhetsbild ges av det som studerats.

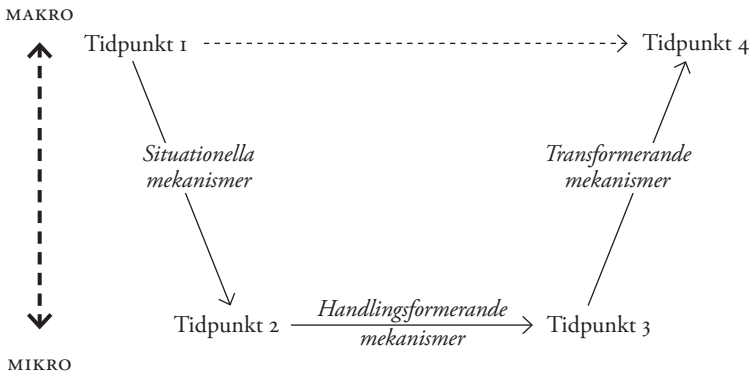
Också vid arbetet med att skapa en syntes är teori användbart, detta oavsett om vi är ute efter att *förklara* något genom yttre kausala relationer eller att *förstå* något genom dess inre menings-sammanhang (Eriksson 1997: 152ff.). Låt mig ge ett par enkla exempel. På basis av de *accounts* som nämndes ovan utvecklade Fritzsche (2002) en processmodell för i vilken ordning olika typer av redogörelser generellt mobiliseras när en ifrågasatt aktör vill få ett slut på klandret och återupprätta relationen. Ett första steg är att *förneka* att något ens hänt. Om detta inte accepteras av motparten är nästa steg att *ursäkta* sig. Om klandraren fortfarande inte är nöjd, blir det följande steget att *rättfärdiga* beteendet. Om inte ens detta accepteras finns som sista steg *medgivandet*, där ansvar och skuld erkänns och en strävan att bättra sig signaleras. Självklart är inte detta en lagbunden interaktionsordning, utan en teoretisering av den inre meningsrelationen mellan olika episoder i interaktionen i form av en generell process. Det är en empirisk fråga i vilken grad denna processordning är giltig i olika situationer, men den formulerar en samlande teoretisk syntes. Dessutom kan den relateras till annan teori, säg rörande skillnader mellan olika sociala kontexter och aktörer, såsom i maktrelationer mellan barn och vuxna eller inom rättsligt eller institutionellt reglerad åtalprocess.

Ett annat exempel på en teoretisk helhetsbild bestående av kategorier och relationer mellan dem som syftar till en förståelse av ett inre menings-sammanhang är figur 1 i detta kapitel. Den för- enklade processbeskrivningen av det samhällsvetenskapliga arbetets moment kan självklart ifrågasättas eller visa sig vara empiriskt felaktig i vissa fall, men poängen är att relationen mellan de olika moment som analytiskt har särskilts syntetiseras i en process där momenten implicerar olika grad av abstraktion.

Låt mig avsluta med ett exempel på en syntetisering som rör yttre kausala processer – om än också med viss uppmärksamhet riktad mot aktörernas meningssammanhang. Ett känt försök att teoretisera relationen mellan sociala strukturer och människors handlande är den så kallade Colemanbåten i figur 2 (Coleman 1990; Hedström & Ylikoski 2010). Enligt denna uppfattas förändringar

i sociala strukturer (från tidpunkt 1 till tidpunkt 4) som förmedlade av mikro–makro-mekanismer av tre typer vilka skapar förändringar i aktörernas handlingar på mikronivå (vid tidpunkt 2 och 3). *Situationella mekanismer* åsyftar hur individuella aktörers föreställningar, motiv och handlingsmöjligheter påverkas av den sociala kontexten. *Handlingsformerande mekanismer* åsyftar hur individuella och situationella drivkrafter föranleder vissa handlingar, vilka i sin tur utgör *transformerande mekanismer* som påverkar den sociala strukturen.

Figur 2. Relationen makro–mikro i "Colemanbåten"

Colemans abstrakta modell kan liksom de nämnda processmodellerna användas som teoretisk inspiration för att knyta ihop de empiriska analyserna – just detta gjorde vi i en antologi som analyserade olika nätverksmekanismer i relationen mellan arbetsgivare och arbetstagare (Brandl m.fl. 2023).

Det finns många andra möjliga exempel, men dessa får räcka för att klargöra poängen: begreppsliga abstraktioner som använts i eller utvecklats under analysen kan sättas samman till ett mer omfattande och syntetiserande teoretiskt resonemang. De hjälper oss att skapa ett syntetiserande resultat av forskningen och presentera det på ett relativt kortfattat sätt. De består av abstraktioner (kategorier, kvaliteter, relationer, nivåer, processer, mekanismer och system) från vilka konkreta empiriska detaljer skalats bort för att de ska bli generellt giltiga för hela klasser av empiriska sakförhållanden, företeelser och skeenden. En genomförd empiriskt grundad men

teoretiserande syntes sätter oss i stånd att säga mer om det studerade än vad vi kan säga utifrån analysen. Om analysen syftar till att särskilja och beskriva elementen var för sig, skapar vi genom syntesen en abstrakt sammanfattning av helheten – och det är just det vi vill göra när slutsatserna ska dras.

Med det förbehållet att jag inte diskuterat teorins betydelse för det sista momentet i figur 1 – det vetenskapliga arbetets praktiska användning och nytta – har jag i detta kapitel försökt att ge exempel på *hur*, *när* och *till vad* teori kan användas i forskningsarbetets olika faser. Huvudargumentet har varit att teori bör betraktas som verktyg för forskning, inte som ett avgränsat arbetsmoment som kan isoleras till ett teorikapitel. Med hjälp av abstrakta begrepp som rensats från empiriska detaljer kan forskare identifiera, särskilja, beskriva, klassificera, jämföra, förstå, förklara och till och med kritiskt värdera olika slags sociala kategorier, kvaliteter, relationer, nivåer, processer, mekanismer och system. Syftet med teori är att ordna och kommunicera såväl de vetenskapliga problemen och frågeställningarna, som det empiriska materialet, hur det analyseras och hur slutsatser dras. Med ett sådant arbetssätt kan de enskilda fall eller fenomen vi undersöker med våra egna avgränsade studier förhoppningsvis bidra till kunskap med generell giltighet och jämförbarhet – och med anknytning till både tidigare och framtida forskning.

Litteratur

- Allwood, Carl Martin & Jan Bärmark (1999) "The Role of Research Problems in the Process of Research", *Social Epistemology* 13(1): 59–83.
- Aneshensel, Carol S. (2002) *Theory-based Data Analysis for the Social Sciences*. Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Bartholomew, David J., Fiona Steele, Irini Moustaki & Jane I. Galbraith (2002) *The Analysis and Interpretation of Multivariate Data for Social Scientists*. Boca Raton: Chapman & Hall/CRC.
- Becker, Howard S. (2008 [1998]) *Tricks of the trade. Yrkesknep för samhällsvetare*. Malmö: Liber.
- Berger, Peter L. & Thomas Luckmann (1966) *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. London: Penguin Books.
- Blaikie, Norman (2010) *Designing Social Research. The Logic of Anticipation*. Cambridge: Polity.
- Blumer, Herbert (1954) "What is Wrong with Social Theory?", *American Sociological Review* 19(1): 3–10.

- Bourdieu, Pierre, Jean-Claude Chamboredon & Jean-Claude Passeron (1991 [1968]) *The Craft of Sociology: Epistemological Preliminaries*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Brandl, Bernd, Bengt Larsson, Alex Lehr & Oscar Molina (2023) "Conclusions and Outlook. Structures, Actors and Mechanisms in Employment Relations", i Bernd Brandl, Bengt Larsson, Alex Lehr & Oscar Molina (red.), *Employment Relations as Networks. Theory and Methods*. New York: Routledge.
- Brante, Thomas, Heine Andersen & Olav Korsnes (1998) *Sociologiskt lexikon*. Stockholm: Universitetsforlaget.
- Coleman, James S. (1990) *Foundations of Social Theory*. Harvard: Harvard University Press.
- Dahl, Robert (1957) "The Concept of Power", *Behavioral Science* 2(3): 201–215.
- Danermark, Berth, Mats Ekström, Liselotte Jacobsen & Jan Ch. Karlsson (1997) *Att förklara samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Doty, D. Harold & William H. Glick (1994) "Typologies as a Unique Form of Theory Building. Toward Improved Understanding and Modeling", *The Academy of Management Review* 19(2): 230–251.
- Durkheim, Émile (1978 [1895]) *Sociologins metodregler*. Göteborg: Korpen.
- Ebaugh, Helen R. Fuchs (1988) *Becoming an Ex. The Process of Role Exit*. Chicago: Chicago University Press.
- Engdahl, Oskar & Bengt Larsson (2025) *Sociologiska perspektiv. Grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson, Björn (1997) *Praktiker, värden, vägval. Två diskussioner kring sociologins och socialvetenskapens metodologiska praktiker*. Stockholm: Carlssons.
- Gilje, Nils & Harald Grimen (1993 [1991]) *Samhällsvetenskapens förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.
- Goffman, Erving (2020 [1956]) *Självframställning i vardagslivet*. Lund: Studentlitteratur.
- Gripsrud, Jostein, Hallvard Moe, Anders Molander & Graham Murdock (red.) (2010) *The Idea of the Public Sphere. A Reader*. Lanham: Lexington Books.
- Habermas, Jürgen (1996 [1992]) *Between Facts and Norms. Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge: The MIT Press.
- Hacking, Ian (2000 [1999]) *Social konstruktion av vad?* Stockholm: Thales.
- Hanson, Norwood R. (1958) *Patterns of Discovery. An Inquiry into the Conceptual Foundations of Science*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hedström, Peter & Petri Ylikoski (2010) "Causal Mechanisms in the Social Sciences", *Annual Review of Sociology* 36(1): 49–67.
- Fox, Nick J. & Pam Alldred (2017) *Sociology and the New Materialism. Theory, Research, Action*. London: Sage.
- Fritzsche, Immo (2002) "Account Strategies for the Violation of Social Norms. Integration and Extension of Sociological and Social Psychological Typologies", *Journal of the Theory of Social Behaviour* 32(4): 371–394.
- Kaplan, Abraham (1964) *The Conduct of Inquiry. Methodology for Behavioral Science*. San Francisco: Chandler.
- Kuhn, Thomas, S. (2017 [1962]) *Vetenskapliga revolutioners struktur*. Stockholm: Thales.

- Larsson, Bengt (2001) *Bankkrisen, medierna och politiken. Offentliga tolkningar och reaktioner på 90-talets bankkris*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Larsson, Bengt & Bengt Jacobsson (2012) "Accounting for Personal Over-indebtedness. Debtors' Accounts in Applications for Debt Relief at the Swedish Enforcement Authority", *Sociological Research Online* 17(4): 1–19.
- Latour, Bruno (2015 [2005]) *Tinget återställt. En introduktion till actor–network theory*. Lund: Studentlitteratur.
- Layder, Derek (1998) *Sociological Practice. Linking Theory and Social Research*. London: Sage.
- Lübcke, Poul (red.) (1988 [1983]) *Filosoflexikonet*. Stockholm: Forum.
- Luhmann, Niklas (2012 [1997]) *Theory of Society*, band 1. Stanford: Stanford University Press.
- Marx, Karl & Friedrich Engels (1995 [1845–46]) "Den tyska ideologin", i Karl Marx, *Människans frigörelse*. Göteborg: Daidalos.
- Maxwell, Joseph A. & Margaret Chmiel (2014) "Generalization in and from Qualitative Analysis", i Uwe Flick (red.), *The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis*. London: Sage.
- Merton, Robert (1968) *Social Theory and Social Structure*. Glencoe: Free Press.
- Miles, Matthew B. & Michael A. Huberman (1994), *Qualitative Data Analysis*. London: Sage.
- Mills, C. Wright (1997 [1959]) *Den sociologiska visionen*. Lund: Arkiv förlag.
- Mommsen, Wolfgang J. (1965) "Max Weber's Political Sociology and his Philosophy of World History", *International Social Science Journal* 17(1): 23–45.
- Popper, Karl R. (1989 [1962]) *Conjectures and Refutations. The Growth of Scientific Knowledge*. London: Routledge.
- Prinz, Aloys Leo (2020) "Chocolate Consumption and Noble [sic!] Laureates", *Social Sciences & Humanities Open* 2: 1–5.
- Ragin, Charles C. (1992) "Introduction", i Charles C. Ragin & Howard S. Becker (red.), *What is a Case? Exploring the Foundations of Social Inquiry*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Reed, Isaac A. (2011) *Interpretation and Social Knowledge. On the Use of Theory in the Human Sciences*. Chicago: University of Chicago Press.
- Rice, Deborah (2013) "Beyond Welfare Regimes: From Empirical Typology to Conceptual Ideal Types", *Social Policy & Administration* 47(1): 93–110.
- Saldaña, Johnny (2009) *The Coding Handbook for Qualitative Researchers*. London: Sage.
- Scott, Marvin B. & Stanford M. Lyman (1968) "Accounts", *American Journal of Sociology* 33(1): 44–62.
- Stinchcombe, Arthur L. (2005) *The Logic of Social Research*. Chicago: University of Chicago Press.
- Strauss, Anselm & Juliet Corbin (1990) *Basics of Qualitative Research. Grounded Theory Procedures and Techniques*. London: Sage.
- Swedberg, Richard (2016) "Before Theory Come Theorizing or How to Make Social Science More Interesting", *The British Journal of Sociology* 67(1): 5–22.
- Thornton, Patricia H., William Ocasio & Michael Lounsbury (2012) *The Institutional Logics Perspective. A New Approach to Culture, Structure, and Process*. Oxford: Oxford University Press.

LARSSON

- Udehn, Lars (2002) "The Changing Face of Methodological Individualism",
Annual Review of Sociology 28: 479–507.
- Weber, Max (1949 [1903–17]) *The Methodology of the Social Sciences*. New York:
The Free Press.
- Wittgenstein, Ludwig (1992 [1969]) *Om visshet*. Stockholm: Thales.
- Yin, Robert K. (1989) *Case Study Research. Design and Methods*. London: Sage.